

Yttrande från Sveriges Kvinnolobby över delbetänkandet Begränsningar i föräldrapenningen för föräldrar som kommer till Sverige med barn (SOU 2016:73)

Diarienummer S2016/06793/FST

Sammanfattning

Sveriges Kvinnolobby välkomnar översynen av föräldraförsäkringen och delar utredningens bedömning att möjligheten att ta ut ledighet över lång tid bör begränsas.

Sveriges Kvinnolobby anser att en generell tvåårsgräns i ersättningsdagarna bör införas för alla föräldrar. Vi föreslår också att garantinivån i föräldraförsäkringen ska avskaffas så att föräldraförsäkringen istället bygger på sjukpenninggrundande inkomst (SGI). Med nuvarande utformning utgör garantinivån ett incitament för kvinnor att inte ta sig in på arbetsmarknaden, samtidigt som garantinivån är så låg att den inte går att leva på. Detta innebär att garantinivån motverkar kvinnors ekonomiska självständighet på både kort och lång sikt.

Sveriges Kvinnolobby anser att ett effektivt sätt att öka arbetskraftsdeltagandet för nyanlända kvinnor, liksom för kvinnor överhuvudtaget, är att individualisera föräldraförsäkringen och på detta sätt få kvinnor och män att dela mer lika på ledigheten. Det skulle bättre bidra till att nå de jämställdhetspolitiska målen och ligga i linje med hur andra socialförsäkringar är utformade.

För att kvinnor ska ha möjlighet att delta i etableringsinsatser krävs tillgänglig och bra barnomsorg, även på obekväma arbetstider, samt tillfällig barnpassning i anslutning till offentliga verksamheter. Sveriges Kvinnolobby föreslår också att kostnadsfri allmän förskola införs från två års ålder.

För att stärka nyanlända och utrikes födda kvinnors etablering och ställning på arbetsmarknaden krävs också arbetsmarknadspolitiska insatser specifikt riktade till dessa grupper. Sveriges Kvinnolobby föreslår bland annat fler yrkes- och arbetsmarknadsutbildningar för kvinnodominerade yrken och att validering och kompletteringsutbildningar anpassas efter kvinnors behov.

Ta bort garantinivån och begränsa flexibiliteten

Ekonomisk självständighet och möjligheten att kombinera betalt arbete med omhändertagande av barn och familj, för både kvinnor och män, är centralt i jämställdhetspolitiken. Föräldraförsäkringens garantinivå i kombination med möjligheten att sprida ut ersättningsdagar över lång tid kan bli en försörjning för den som inte har ett arbete, oavsett om personen är nyanländ eller inte. Risken är då att föräldraförsäkringen fungerar som ett vårdnadsbidrag som försvårar för framförallt kvinnor att komma in på arbetsmarknaden. Följden blir att kvinnor med redan svag anknytning till arbetsmarknaden

får en ännu svagare ställning. Samtidigt som garantinivån utgör ett incitament för kvinnor att inte ta sig in på arbetsmarknaden, är den så låg att den inte går att leva på, i synnerhet om ersättningsdagarna sprids ut. Utformningen av föräldraförsäkringen motverkar på detta sätt kvinnors ekonomiska självständighet, vilket går rakt emot de jämställdhetspolitiska målen. Detta påverkar kvinnors ställning på arbetsmarknaden generellt och direkt, så väl som indirekt och på sikt.

För att stärka kvinnors ställning på arbetsmarknaden föreslår Sveriges Kvinnolobby att en tvåårsbegränsning i ersättningsdagarna införs för *alla* som är försäkrade för föräldrapenning. Sveriges Kvinnolobby förordar det förslag till generell tvåårsgräns som presenteras i utredningens bilagor 2-4, det vill säga den modell som i dag motsvaras av fyraårsgränsen i 12 kap. 12 § tredje stycket Socialförsäkringsbalken. Det innebär att högst 96 dagar kan användas efter barnets tvåårsdag.

Sveriges Kvinnolobby anser att en sådan generell begränsning skulle stämma bättre överens med lagstiftarens intention, det vill säga att föräldrapenningen primärt ska användas när barnet är litet. Det skulle också bidra till en förbättrad etablering på arbetsmarknaden för framförallt kvinnor. Sveriges Kvinnolobby hoppas att utredningen går vidare med förslaget i sitt slutbetänkande.

Sveriges Kvinnolobby anser också att garantinivån ska tas bort så att föräldraförsäkringen istället bygger på sjukpenninggrundande inkomst (SGI) och blir den inkomstförsäkring den är avsedd att vara. De föräldrar som inte har ett arbete och som saknar SGI bör få andra former av ersättning som också kan kombineras med etableringsinsatser. På detta sätt får föräldraförsäkringen en tydligare koppling till arbete samtidigt som det blir lättare att identifiera och stötta de föräldrar som står långt från arbetsmarknaden.

Förutsättningar för ett jämställt föräldraskap

En effektiv åtgärd för att öka såväl inrikes som utrikes födda kvinnors arbetskraftsdeltagande och stärka deras ekonomiska självständighet är att individualisera föräldraförsäkringen. På så sätt ges pappor fler incitament att ta ett större ansvar för barn. En individualiserad föräldraförsäkring skulle särskilt gynna de grupper av kvinnor som står långt från arbetsmarknaden. Det skulle också bättre bidra till att nå de jämställdhetspolitiska målen och ligga i linje med hur andra socialförsäkringar är utformade.

Sveriges Kvinnolobby delar utredningens syn att nuvarande regler för reserverade dagar för vardera föräldern bör tillämpas även för de dagar som lämnas enligt begränsningsregeln. Sveriges Kvinnolobby delar också synen att det är otillfredsställande att enbart dagar på sjukpenningnivå omfattas av kraven på reserverade dagar. De reserverade dagarna bör gälla oavsett vilken inkomst man har och oavsett om man är berättigad till ersättning på sjukpenningnivå eller grundnivå. Som tidigare framförts anser Sveriges Kvinnolobby att garantinivån i föräldraförsäkringen ska tas bort, vilket skulle innebära att detta inte längre är ett problem. Om garantinivån kvarstår förutsätter vi att utredningen i sitt slutbetänkande föreslår att de reserverade dagarna ska gälla även ersättning på grundnivå.

Nyanlända kvinnor tar ofta, som kvinnor vanligtvis gör, ett större ansvar för det obetalda hemarbetet, vilket påverkar möjligheten att delta i arbetskraften. Det kan leda till att

etableringen försenas och att kvinnor får få kontakter utanför den närmaste familjen. En förutsättning för att kunna kombinera betalt arbete med att ha små barn är att tillgänglig och bra barnomsorg finns att tillgå i alla delar av landet och även på obekväma arbetstider.

Sveriges Kvinnolobby anser att kostnadsfri allmän förskola bör införas från två års ålder (istället för dagens tre år). Det skulle stödja språkinläringen för barn till nyanlända föräldrar och ge både dem och deras föräldrar bättre möjligheter att integreras i samhället. I och med de föreslagna begränsningarna i föräldraförsäkringen förväntas efterfrågan på förskole- och fritidsplatser att öka. Detta behöver bemötas med stärkta resurser. Kötiderna till förskolor måste kortas.

Deltagande i förskola och pedagogisk omsorg är lägre för barn födda utomlands. Bristande information om förskolans fördelar för personer som saknar erfarenhet av offentlig barnomsorg från sina hemländer försvårar i synnerhet nyanlända mammors deltagande i arbetskraften. Det är därför viktigt att alla nyanlända föräldrar, mammor som pappor, får information som rör barnen till exempel ifråga om skola, förskola och föräldraförsäkring.

Att föräldraförsäkringens utformning förbättras är bra, men för att fler nyanlända och utrikes födda kvinnor ska komma i arbete måste också etableringsinsatserna förbättras. Sveriges Kvinnolobby föreslår fler snabbspår och yrkes- och arbetsmarknadsutbildningar för kvinnodominerade yrken, till exempel inom vård och omsorg, och att validering och kompletteringsutbildningar bättre anpassas efter kvinnors behov. Särskilda insatser behövs för de grupper av kvinnor som har kort eller ingen utbildning. För att nyanlända kvinnor ska ges förutsättningar att tidigt delta i etableringsinsatser krävs tillfällig barnpassning på asyl- och anläggningsboenden samt i anslutning till myndigheter och kommuner.

Uppföljning

Sveriges Kvinnolobby delar utredningens bedömning att effekterna av den föreslagna begränsningsregeln måste följas upp. Vi vill framhålla att effekterna särskilt ska analyseras ur ett jämställdhetsperspektiv och på vilket sätt de bidragit till att öka nyanlända kvinnors etablering på arbetsmarknaden. Vi delar också utredningens bedömning att information om Arbetsförmedlingens insatser måste förbättras till de, i synnerhet kvinnor, som inte omfattas av etableringsuppdraget.

Stockholm 2016-12-14

Clara Berglund, generalsekreterare

Sveriges Kvinnolobby

Norrtullsgatan 45

113 45 Stockholm

08-33 52 47

info@sverigeskvinnolobby.se

www.sverigeskvinnolobby.se